

NOZARES EKSPERTU ZIŅOJUMS

Lauku attīstības programmas nozīme zirgkopības nozares attīstībā.

Nozares raksturojums.

- Zirgkopības nozare ir viena no specifiskākajām un tai pašā laikā tradicionālākajām lauksaimniecības nozarēm Latvijā.
- Zirgkopība un ar zirgiem saistītā uzņēmējdarbība tradicionāli tiek apskatīta kā lauksaimniecības sastāvdaļa. Tomēr gan nozarē, gan lauku telpā, gan sabiedrības attīstības pamatvērtībās pēdējos gadu desmitos ir notikušas būtiskas pārmaiņas, un politikas plānotāju tradicionālais skatījums uz nozari neveicina tās attīstību.

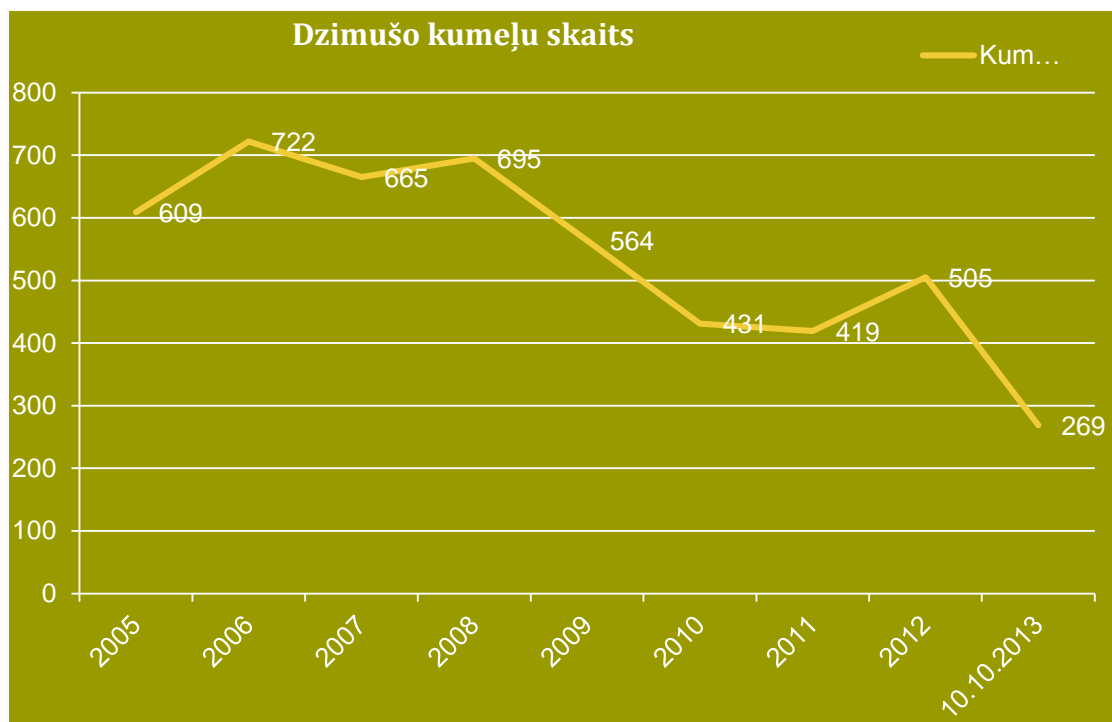
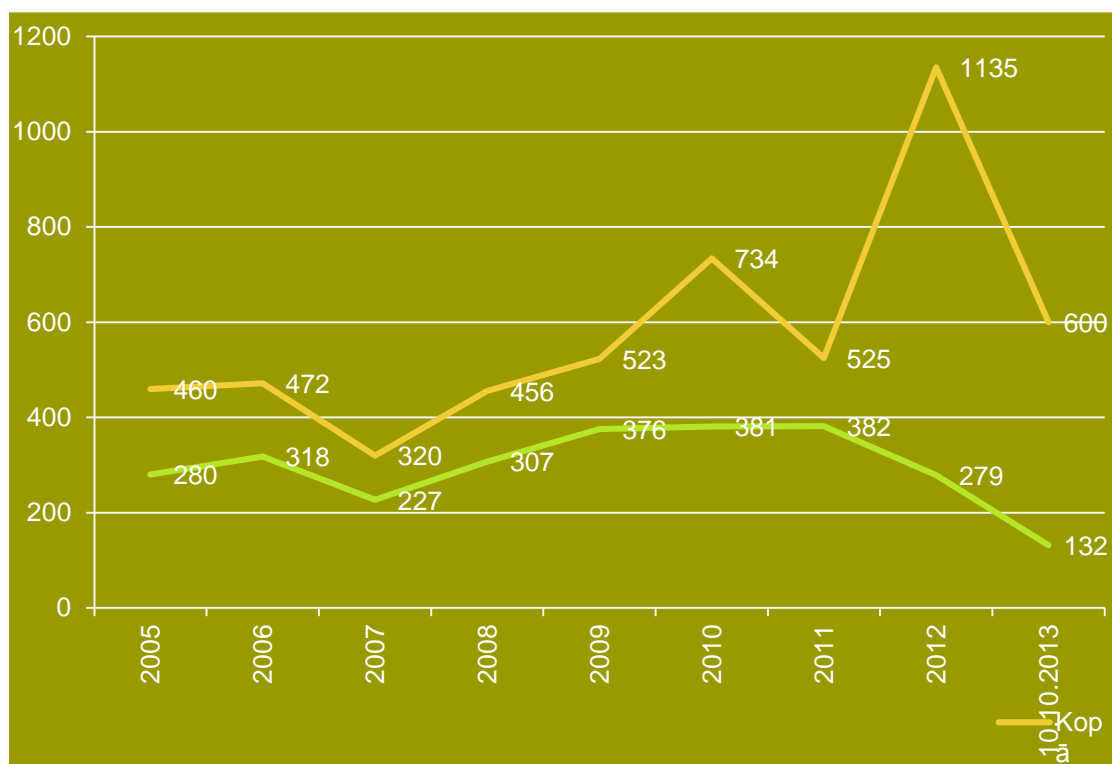
Nozarei, kā to apliecina zinātnisko pētījumu atziņas, ir liels potenciāls ilgtspējības veicināšanai:

- Zirgkopība kā apdzīvotību un nodarbinātību sekmējošs faktors, palīdz uzturēt sociālo vidi un infrastruktūru, veicina tradicionālā lauku dzīvesveida saglabāšanos;
- ar zirgiem saistītās aktivitātes dod iespējas iedzīvotājiem aktīvi atpūsties un uzturēt veselīgu dzīvesveidu
- kontakti ar zirgiem un ponijiem tiek izmantoti sociālajā rehabilitācijā un izglītojošos pasākumos;
- nozare ir videi draudzīga - zirgi tiek atzīti par vislabākajiem teritoriju noganītājiem un dabiskās ainavas uzturētājiem

Tādejādi nozares attīstība būtiski veicinātu valstu ilgtspējīgas attīstības stratēģijās noteikto mērķu īstenošanu.

- Latvijas zirgi ir pazīstami visā pasaulē – gan kā augstas klases sporta zirgi, gan kā lieliski partneri jāšanas sporta skolās un amatieriem.
- Ciltsdarbu zirgkopībā Latvijā koordinē un vada divas šķirnes zirgu audzētāju organizācijas – Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācija (LŠZAA) un Latvijas zirgaudzētāju biedrība (LZB).
- Ciltsdarba svarīga sastāvdaļa ir zirgu vērtēšana – gan pēc eksterjera, gan darbaspējām, tādejādi pēc pēcnācēju vērtēšanas rezultātiem nosakot viņu vecāku ciltsvērtību. Vaislas ķēves un ērzeļa kvalitāti nosaka nevis viņu pašu rādītāji, bet gan pēcnācēju vērtējumu rezultāti.
- Katru gadu Latvijā dzimst vidēji 400 kumeļi, pārdoti tiek vidēji 400 zirgi.

Eksportēto zirgu skaits 2005. – 2013.gads

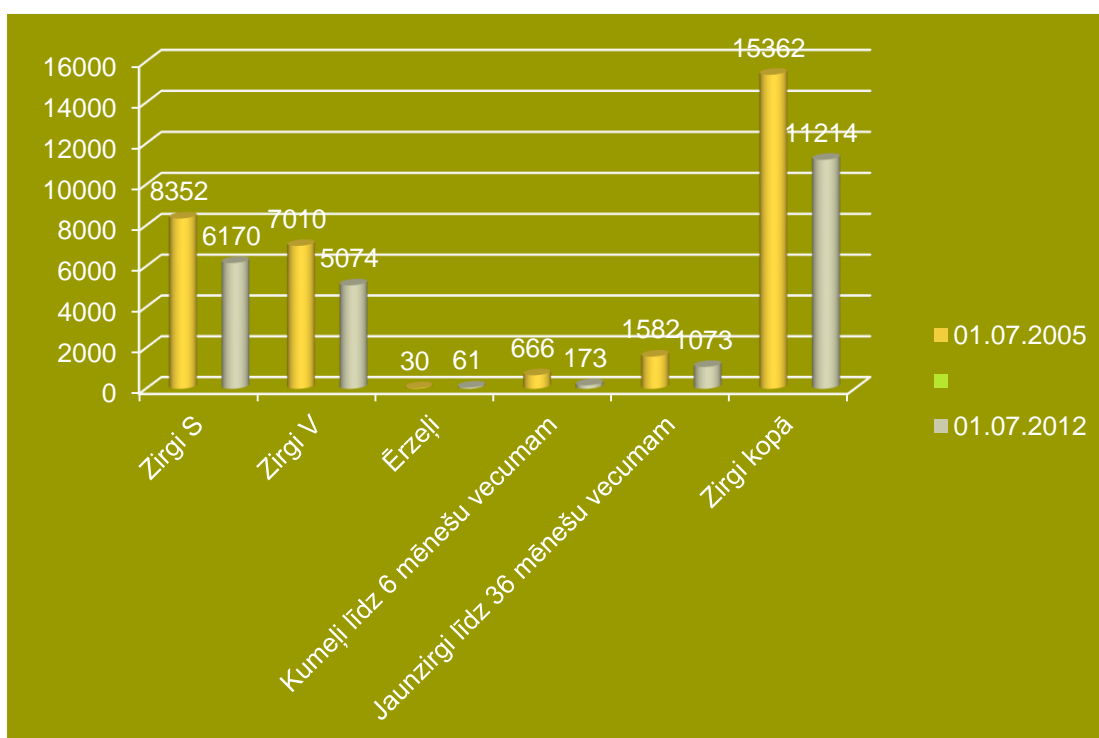

Zirgu ganāmpulku lieluma statistika

Zirgu skaits/ Gads	1-5 zirgi	6-10	11-20	21-50	51-100	101-200	201-500
2005	9517	90	66	38	11	3	2
2012	5040	133	87	50	11	4	0

No statistikas rādītājiem var secināt, ka zirgu skaits kopumā ir samazinājies, bet palielinājies to ganāmpulku skaits, kur ir no 6-50 zirgi. Samazinājušies ir dažu zirgu turētāji, auguši vidēja lieluma ganāmpulki, toties nav vairs lielās saimniecības, kas liek secināt, ka to uzturēšana nav izdevīga bez blakusnozares.

Zirgu skaita salīdzinājums pa vecuma grupām un dzimumiem 2005 un 2012.gads.

Nozares stiprās un vājās puses:

- Stiprās puses:
  - Latvijas vārda atpazīstamība tirgū.
  - Eksportspējīga nozare.
  - Izkoptas tradīcijas.
  - Interese par Latvijas zirgiem no Skandināvijas un NVS valstu pircēju puses.

- Iesākts nozares mārketinga darbs – skates, jaunzirgu čempionāti, zirgu datubāze, organizāciju portāli ar regulāru informācijas apriti par nozarē notiekošo.

Vājās puses

- Nacionālā lobija neesamība ES institūcijās.
- Kopējas sadarbības stratēģijas trūkums ar zirgu audzētājiem.
- Apgrozāmo līdzekļu nepietiekamība, augstas resursu izmaksas.
- Sarežģītās robežšķērsošanas prasības ar NVS valstīm.
- Kvalificētu nozares speciālistu trūkums.
- Tirgū iepludinātais nekvalitatīvo un nesagatavoto zirgu procents grauj nozares kopējo prestižu.
- Sliktā ceļu kvalitāte laukos.

Konkurētspēja

- Šobrīd ir zirgu pārprodukcija visā pasaulē, lai gan kvalitatīvus zirgu tirgus tomēr ir diezgan aktīvs.
- Latvijas zirgi varētu būt konkurētspējīgi, jo no mazas valsts ar mazu zirgu skaitu ir procentuāli liels skaits veiksmīgo sporta zirgu dažādās disciplīnās.
- Pārprodukcija un realizācijas trūkums par saimniecībām pieņemamām cenām, bremzē audzēšanas attīstību un izputina saimniecības. Latvija kā zirgaudzēšanas valsts Eiropā nav interesanta
- Izmantojot kvalitatīvu vaislas materiālu un treneru darbu, jāuzlabo zirgu kvalitāte, kurus jāparāda starptautiskā līmenī.
- Aktīvāk jāaicina nozarē strādājošie izmantot iespējas izglītoties, vairāk arī lasīt jaunāko informāciju interneta vidē. Nepieciešama valsts vai privātā mācību iestāde (vai 2 gadu kursi ar praksi vadošajās zirgu audzēšanas saimniecībās pie treneriem), kur mācītu hipoloģiju, strādāt ar jaunzirgiem, vēlams pat ar ārzemju treneru piesaistīšanu.
- Nepieciešami regulāri pieredzes apmaiņas pasākumi zirgu vērtēšanas ekspertiem uz Eiropas vadošajām zirgu audzēšanas organizācijām.

Finanšu pieejamība, peļņas iespējas nozarē. (atbalsts, kredīti)

- Nozare ir specifiska ar neregulāru naudas apriti, jo zirgu var pārdot, kad tas sasniedzis vismaz 4 gadu vecumu un tā pašizmaksa šajā vecumā ir 2000 LVL.
- Papildus zirgu audzēšanai, saimniecību īpašnieki var nodarboties ar pansiju uzturēšanu, izjāžu piedāvāšanu vai reitterapiju kā papildus peļņas avotiem.
- Nav iespējams piesaistīt papildus finanses bankas kredītu veidā, jo ir šī neregulārā naudas aprite.
- Jāpalielina valsts atbalsts nozarei gan par šķirnes dzīvniekiem, gan mārketinga pasākumiem, kā arī atbalsts inovāciju ieviešanai nozarē.

Jauninājumi/ inovācijas

- Nozarē arvien vairāk sāk izmantot modernās tehnoloģijas – mākslīgo apsūklošanu, online interneta translāciju no norises vietām, tiek veidotas publiski pieejamas datubāzes, utt.
- Tomēr zirgu audzētājiem ir ierobežotas finanšu iespējas, kas neļauj ieviest jaunākās tehnoloģijas darbā.

- Jāatrod iespēja piesaistīt valsts vai ES atbalstu MA punkta izveidošanai, kā arī iespēja saņemt atbalstu inovāciju ieviešanai saimniecībās – soļojamās mašīnas, kvalitatīvu treniņlaukumu ierīkošana, ziemas jāšanas manēžu izbūve, u.c.

Atrašanās vieta, ģeogrāfiskais aspekts, izvietojums teritorijā

- Zirgu audzēšanas saimniecības atrodas visā Latvijā. Visvairāk – 4130 zirgi atrodas Latgalē, tad 1735 – Pierīgā, 1618 – Kurzemē, 1327 – Ziemeļvidzemē, 1064 – Zemgalē, 964 -Vidzemē un 646 – Viduslatvijā.
- Saimniecību ģeogrāfiskais izvietojums ļauj izveidot noteiktu sistēmu, kurā tālākajos reģionos nodarbojas ar zirgu izaudzēšanu, tālāk tos nododot treniņdepo, kur veidojas arī potenciālo pircēju ierašanās centri, jo laukos ir lētāka zirgu uzturēšanas pašizmaksa, bet nav trenēšanas iespēju.
- Ja katra saimniecība grib pati audzēt un tirgot zirgus, tad jārēķinās ar to, ka uz tālākajiem reģioniem pircēji nebrauks attāluma un slikto ceļu pēc.
- Jāveido sistēma – treniņdepo, kooperatīvi zirgu realizācijai, kur koncentrētu arī tālākos reģionos izaudzētos zirgus.
- Sistēmas idejas vājā vieta – cilvēkfaktors – nozares specifika, kad zirgaudzētāji ne katram jātniekam var uzticēt un uztic savu zirgu trenēšanu ārpus saimniecības un trūkst jātnieku, kas var un grib trenēt zirgus saimniecībā, kur ļoti bieži nav piemērotu apstākļu.

Lauku attīstības programmas 2007.-2013. gadam pozitīvie un negatīvie aspekti zirgkopības nozares skatījumā

Pozitīvais:

- atbalsts ciltsdarba pasākumiem zirgkopības nozarē, t.sk. atbalsts tirgus veicināšanas pasākumiem un inovāciju ieviešanai (DB un katalogi).
- atbalsts pasākumā "Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana"
- Platībmaksājumi, t.sk, mazāk labvēlīgo apvidus maksājumi un bioloģiskās saimniekošanas maksājumi
- LEADER projekti
- ES struktūrfondi tūrisma un sociālo aktivitāšu veicināšanai.
- Sabiedrības un nozares speciālistu izglītošanas iespējas Valsts lauku tīkla programmu ietvaros.

Negatīvais:

- Nav iespējams uzsākt projektus (it īpaši būvniecības), jo nav paredzēts avansa maksājums, bet piesaistīt papildus finanses bankas kredītu veidā nevar, jo nozarei ir specifiska neregulārā naudas aprīte.
- Salīdzinot ar laika periodu pirms 5-6 gadiem, ir ļoti būtisks finansējuma samazinājums ciltsdarbam (likme uz 1 dzīvnieku). 2013.gadā tendence uz nelielu palielinājumu, kas būtu jāturpina.

Priekšlikumi zirgkopības nozares attīstībai un Lauku attīstības programmas 2014.-2020.gadam pasākumu ieviešanai.

- jāpalielina valsts atbalsta apjoms ciltsdarbam, īpaši darbam ar genofondu;
- atbalsts manēžu celtniecībai, kas ir nepieciešama, ņemot vērā Baltijas klimatiskos apstākļus;
- jārod iespējas atbalstīt zirgu tirgu un uz eksportu orientēta marketinga pasākumus;
- ņemot vērā ilgtspējīgas attīstības kontekstu, atbalstāmas būtu bērnu un jauniešu, kā arī cilvēku ar īpašām vajadzībām grupu

- Jārod iespējas izveidot vidējās profesionālās izglītības programmu, kas sagatavo profesionālus zirgkopējus, jātnieku palīgus un staļļu menedžerus. Arī pārkvalifikācijas, mūžizglītības un nodarbinātības problēmu risināšana. Piesaistīt visu trīs Baltijas valstu un NVS potenciālos studentus;
- Spermas bankas un tās savākšanas punkta (ar aprīkojumu) izveidošanai, kas ļautu attīstīt nozarē MA pakalpojumus, ko praktizē jau visā Eiropā.
- Paredzēt iespēju atbalstīt jaunzirgu (sākumā braucamā tipa) sagatavošanas treniņdepo izveidošanu un sākotnējai uzturēšanu;
- Jāturpina LEADER un līdzīgas atbalsta programmas, dodot iespēju reģionos attīstīt zirgkopības pakalpojumu centrus – bērniem, jauniešiem, sabiedrības veselības uzturēšanai.
- Sadarbība ar pašvaldībām par atbalstu mazāk turīgo bērnu un jauniešu aktivitāšu atbalstam.
- Sadarbība ar pašvaldībām par atbalstu mazāk turīgo bērnu un jauniešu aktivitāšu atbalstam
- Vietēja līmeņa sadarbība starp staļļiem un citiem ieinteresētajiem subjektiem ir ļoti svarīga nozares attīstībai, un šajā līmenī būtiska loma ir vietējām pašvaldībām, kas var izmantot *Leader* projektus, informatīvus pasākumus uzņēmējdarbības veicināšanai, organizējot interesentu tikšanos, mentoringu („veterāni- iesācēji”);
- Pozitīva pieredze ir *Hippolis* – Somijas Zirgkopības centrs, kurā ietilpst visas nozarē iesaistītās valsts un privātās iestādes (t.sk. Upajas zirgkopības koledža un JF) ar mērķi veidot nozares stratēģiju, koordinēt izglītības un inovatīvos projektus

LŠZAA

LZB